



## Prawa i obowiązki obywatelskie

### poziom:

6-8 klasy podstawowej, szkoły ponadpodstawowe

### cel:

zaznajomienie uczniów z prawami i obowiązkami obywatelskimi.

**Materiały:** przygotowany podział na 4 grupy, Wydrukowany załącznik 1 w liczbie odpowiadającej liczbie osób w grupie (klasę dzielimy na 4 grupy). Opis tego czym są prawa i obowiązki obywatelskie min 1 stuka na grupę, karteczki typu *post-it*, pisaki, kartki formatu minimum A3.

### przebieg zajęć:

1. Przedstaw uczniom krótko temat jakim będziecie zajmować się na zajęciach. Zapytaj uczniów, czy spotkali się kiedyś z takim pojęciem? Czy te pojęcia kojarzą im się z czymś? odpowiedzi możesz zapisywać na tablicy, ale możesz też tylko ich wysłuchać.
2. Następnie poinformuj uczniów, że ćwiczenie które zaraz z nimi przeprowadzisz, pozwoli im dowiedzieć się czym są te prawa i obowiązki obywatelskie oraz na spokojnie będą mogli poznać każde z nich.
3. Podziel uczniów w 4 grupy, rozdaj każdej z grup opis praw i obowiązków (załącznik 1), poproś żeby się z nim na spokojnie zapoznali. Kiedy to zrobią, każda z grup będzie musiała wylosować jedną z 4 list (3x kategorie praw i 1x obowiązki) (załącznik 2). Następnie wytłumacz uczniom, że teraz ich zadaniem będzie narysowanie tych praw/obowiązków jakie znajdują się na ich liście w taki sposób, żeby na koniec inne grupy mogły zgadnąć którą kategorię praw/obowiązków przedstawia ich rysunek.
4. Rozdaj uczniom po 1 kartce A3 na grupę oraz pisaki i daj 15-20 minut czasu. Każdy skończony plakat powieś na tablicy, a grupę poproś o powrót na swoje miejsce. Gotowym plakatem nadawaj numerację od 1 do 4. Następnie zaproś każdą z grup pod tablicę, żeby dokładnie oglądnęli plakaty i mogli naradzić się którym plakatom która kategorię chcą przypisać. Kiedy wszystkie grupy będą gotowe poproś autorów plakatu, żeby ujawnili prawidłową odpowiedź.

Wygranej drużynie możesz dać jakiś bonus np. cukierka.

5. Następnie zapytaj klasę, czy teraz mogą coś więcej powiedzieć o tych prawach i obowiązkach?

W jakich sytuacjach korzystamy z tych praw, a w jakich możemy wypełniać swoje obowiązki? Co te prawa nam dają, jakiego rodzaju swobód nam bronią?

6. Na zakończenie zróbcie wspólny intelektualny eksperyment i zapytaj uczniów: jak wyglądałby nasz kraj i jak nam by się w nim żyło, gdybyśmy tych praw i obowiązków nie mieli?

## Załącznik 1

Demokratyczne państwo zapewnia swoim obywatelom szereg praw, ale także nakłada na nich pewne obowiązki. Jedne i drugie zapisane są w konstytucji, która jest najważniejszym aktem prawnym w danym kraju. Celem państwa jest także zapewnienie ładu i porządku wewnątrz państwa. My jako obywatele, przestrzegając i wypełniając obowiązki na nas nałożone, również przyczyniamy się do tego.

W konstytucji III Rzeczypospolitej zawarte są przepisy mówiące o prawach oraz o wolnościach obywatela. Nie określają one jednoznacznie ich granic, na przykład nie informują nas na czym polega i gdzie się kończy wolność wypowiedzi. W tym przypadku, kiedy jest mowa o wolnościach gwarantowanych przez konstytucję, obowiązuje niepisana zasada, że to co nie jest zabronione, jest dozwolone.

Prawa oraz wolności obywatelskie określają zgodnie z naszą konstytucją, trzy grupy:

- wolności i prawa osobiste
- wolności i prawa polityczne
- wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

Art. 32 Konstytucji III Rzeczypospolitej z 1997 r. zapewnia wszystkim równość wobec prawa. Każdy z nas powinien być w ten sam sposób traktowany przez władze publiczne. Zakazana jest dyskryminacja w życiu politycznym, gospodarczym i społecznym. Konstytucja mówi o równych prawach dla kobiet i mężczyzn.

Art. 35 porusza kwestie poszanowania i ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych. Zadaniem państwa polskiego jest zapewnienie osobom należącym do tych grup możliwości krzewienia swojej kultury, rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji, ale także umożliwienie uczestnictwa w życiu politycznym państwa.

Na obywateli państwa demokratycznego nałożone są również i **obowiązki**. Pod pojęciem **obowiązku obywatelskiego** będziemy rozumieć konstytucyjnie ustalone nakazy, kierowane do obywateli danego kraju. Każdy z nas jest zobowiązany m. in. do poszanowania praw innych ludzi, a także do przestrzegania prawa. O szczegółach związanych z przestrzeganiem i wypełnianiem przepisów prawnych informują nas poszczególne kodeksy prawa, np. kodeks prawa karnego czy kodeks prawa cywilnego.

## Załącznik 2

O **obywatelskich obowiązkach** mówi konstytucja. Zgodnie z nią do najważniejszych należą:

- wierność i troska o wspólne dobro narodu i społeczeństwa
- przestrzeganie prawa RP
- ponoszenie ciężarów i świadczeń na rzecz państwa (np. płacenie podatków)
- obrona Ojczyzny
- dbałość o stan naturalnego środowiska, a także ponoszenie odpowiedzialności za jego zagrożenie i niszczenie.

W zakres **wolności i praw ekonomicznych, socjalnych i kulturalnych** wchodzi:

- prawo do posiadania własności oraz prawo do dziedziczenia
- wolność wyboru miejsca pracy i wykonywania zawodu
- prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy
- prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, inwalidztwem czy podeszłym wiekiem
- prawo do ochrony zdrowia
- prawo do nauki
- ochrona praw dziecka
- wolność twórczości artystycznej i badań naukowych

Do **praw i wolności osobistych** należą m. in.:

- prawo do życia
- nietykalność i wolność osobista
- prawo do sprawiedliwego procesu
- prawo do ochrony prawnej życia prywatnego
- prawo rodziców do wychowania dzieci w zgodzie z własnymi przekonaniami
- prawo do wolności oraz ochrony tajemnicy komunikowania się
- prawo do nienaruszalności mieszkania
- wolność poruszania się po terytorium RP
- wolność sumienia i religii
- prawo do wolności poglądów oraz do rozpowszechniania informacji

Do **praw i wolności politycznych** należą, zgodnie z konstytucją:

- prawo do organizowania pokojowych zgromadzeń oraz uczestnictwa w nich
- wolność zrzeszania się
- wolność zrzeszania się w związkach zawodowych, organizacjach społeczno-politycznych
- prawo do uczestnictwa w referendum czy prawo wyboru (prezydenta, posłów, senatorów oraz przedstawicieli do organów władzy samorządowej)
- prawo do składania wniosków, petycji oraz skarg